

Treball de fi de màster

Títol: **Privacitat de les dades dels estudiants a les escoles**

Cognoms: **Sales Pino**

Nom: **Josep-Maria**

Titulació: **Màster en Formació del Professorat d'Educació Secundària Obligatòria i
Batxillerat, Formació Professional i Ensenyament d'Idiomes**

Especialitat: **Formació Professional**

Director/a: **María José Casañ Guerrero**

Data de lectura: **19 de juny de 2019**

Resum

L'entrada en vigor del Reglament Europeu de Protecció de Dades (RGPD) el 25 de maig de 2018 introdueix noves restriccions en quant a la confidencialitat de les dades de l'alumnat. L'estudi identifica en un reduït entorn del Baix Llobregat quina afectació ha suposat en els seus centres educatius l'aplicació del nou RGPD en quant a la coneixença dels canvis que suposa i la seva adaptabilitat, però també si hi ha alguna de les novetats que afecti directament en com el professorat imparteix les classes o prepara qualsevol tipus d'activitat. L'anàlisi dels resultats d'aquest treball permet afirmar que hi ha professorat que no s'embarca a fer segons quins tipus d'activitats per tal de no incomplir la normativa, encara que no és del tot generalitzat. També es detecta que hi ha molts dels enquestats que no coneixen la normativa del tot.

La població de l'estudi ha estat de 37 professors i professores de primària d'escoles de la Mancomunitat de la Font Santa.

Paraules clau

Protecció de dades, RGPD, Mancomunitat de la Font Santa.

Resumen

La entrada en vigor del Reglamento Europeo de Protección de Datos (RGPD) el 25 de mayo de 2018 introduce nuevas restricciones en cuanto a la confidencialidad de los datos del alumnado. El estudio identifica en un reducido entorno de la comarca del Baix Llobregat qué afectación ha supuesto en sus centros educativos la aplicación del nuevo RGPD en cuanto al conocimiento de los cambios que supone y su adaptabilidad, pero también si hay alguna de las novedades que afecte directamente en cómo el profesorado imparte las clases o prepara cualquier tipo de actividad. El análisis de los resultados de este trabajo permite afirmar que hay profesorado que no se embarca a hacer según qué tipo de actividades para no incumplir la normativa, aunque no es del todo generalizado. También se detecta que hay muchos de los encuestados que no conocen del todo la normativa.

La población del estudio es de 37 profesores y profesoras de primaria de escuelas de la Mancomunidad de la Font Santa.

Palabras clave

Protección de datos, RGPD, Mancomunidad de la Font Santa.

Resumé

L'entrée en vigueur du Règlement européen sur la protection des données (RGPD) le 25 mai 2018 introduit de nouvelles restrictions concernant la confidentialité des données des élèves. L'étude identifie, dans une petite zone du Baix Llobregat, quel a été l'implication de la mise en œuvre du nouveau RGPD dans ses centres de formation en

ce qui concerne la connaissance de ses changements et son adaptabilité, mais aussi si l'un de ces nouvelles règles qui affectent directement la façon dont les enseignants donnent des classes ou préparent tout type d'activité. L'analyse des résultats de ces travaux permet d'affirmer que certains enseignants ne s'engagent pas en fonction de quels types d'activités afin de ne pas enfreindre la réglementation, bien que ce ne soit pas tout à fait généralisé. Il a également été détecté que de nombreux répondants ne connaissaient pas les règles.

La population de l'étude comprend 37 professeurs d'école primaire du Commonwealth de La Fontsanta.

Mots clés

Protection des données, RGPD, Commonwealth de La Fontsanta.

Abstract

The entry into force of the EU General Data Protection Regulation (GDPR) on May 25, 2018 introduces new restrictions regarding the confidentiality of student data. The study identifies in a small environment of the Baix Llobregat region what effect the application of the new GDPR has implied in its schools in terms of knowledge of the changes it implies and its adaptability, but also if any of the changes that directly affect it in how teachers teach classes or prepare any type of activity. The analysis of the results of this work allows to affirm that there are teachers who have stopped performing some activities in order not to break the rules, although it's not very generalized. It's also detected that there are many of the respondents who do not know all the regulations. The population of the study is 37 primary's teachers from the schools of the Fontsanta's Commonwealth.

Keywords

Data protection, GDPR, Fontsanta's Commonwealth.

Índex

1. Introducció	5
2. Problemàtica	5
3. Justificació	8
4. Objectius	8
5. Metodologia de treball	9
5.1. Context	9
5.2. Metodologia	9
5.3. Planificació	10
6. Desenvolupament	11
6.1. Població i mostra	11
6.2. Tècnica de recollida de dades	11
6.3. Fases	11
6.4. Esprints	17
7. Avaluació	17
7.1. Resultats de les entrevistes	17
7.2. Resultats de les enquestes	18
7.3. Discussió dels resultats	18
8. Conclusions i treball futur	19
9. Referències	22
10. Annexos	
A. Diagrama de Gantt	23
B. Resum TFM	24
C. Declaració de compromís de confidencialitat	25
D. Resultats enquestes	26

1. Introducció

El 27 d'abril de 2016 es va aprovar el Reglament (UE) 2016/679 del Parlament Europeu i del Consell [1], relatiu a la protecció de les persones físiques pel que fa al tractament de dades personals i a la lliure circulació d'aquestes dades, el qual es coneix com a Reglament General de Protecció de Dades (RGPD). El 25 de maig de 2018 entra en vigor el RGPD i el 7 de desembre de 2018 entra també en vigor la nova Llei Orgànica 3/2018, de 5 de desembre, de Protecció de dades personals i garantia dels drets digitals (LOPDGDD) [2], la qual adapta el RGPD i completa les seves disposicions.

Tot plegat ha comportat alguns canvis significatius en la protecció de dades de caràcter personal, tant des del punt de vista dels drets de les persones com de les obligacions de les persones i entitats que tracten dades de caràcter personal, com en el cas d'aquest estudi que són els centres educatius, concretament les escoles de primària.

En aquest estudi ens fixarem només en els canvis rellevants que cal regular amb l'aprovació de la nova llei i si aquests canvis són coneguts per les escoles de la Mancomunitat de la Font Santa. Analitzarem com s'han adaptat a la nova normativa, tant el professorat, especialment els coordinadors/res de les TIC-TAC, com l'equip directiu. La comunitat de la Font Santa la componen els municipis de Sant Just Desvern, Esplugues de Llobregat, Sant Joan Despí i Cornellà de Llobregat, amb una població de 185.000 hab.

L'estudi també vol determinar si aquest canvi de normativa i les restriccions que ja hi havien fet que actualment hi hagi algun professor o professora que per no donar dades dels alumnes, o publicar qualsevol esdeveniment a la web del centre, o acompanyar a l'alumnat a xerrades, competicions, tallers o qualsevol acte realitzat fora del centre escolar, es tiri enrere i no faci l'activitat o bé la faci de forma diferent. Com a professors docents ens podríem fer la pregunta: *ens ha afectat el nou RGPD en l'activitat docent?* O també: *hem deixat de fer aquesta activitat o aquesta altra?* o simplement: *les hem fet diferents?*

2. Problemàtica

Identifiquem les diverses novetats que entren en vigor amb la nova llei i que els centres educatius haurien d'haver tingut en compte. Les noves incorporacions a la normativa afecten més aviat als centres que no pas al professorat, però aquest canvi en la normativa fa que altres aspectes que ja es regulaven i no s'aplicaven, fan que ara s'hagin de tenir més en compte. Totes les novetats les podem trobar al web de l'Autoritat Catalana de Protecció de Dades [3], d'entre les quals només treballarem les que afectaran als centres educatius. Bàsicament són les sis que es resumeixen a continuació:

a) Consentiments més explícits

L'RGPD estableix que la persona interessada presti el consentiment mitjançant una declaració inequívoca o una acció afirmativa clara. Per exemple, les caselles ja marcades, el consentiment tàcit o la inacció no constitueixen un consentiment vàlid.

També quan són finalitats diferents a la funció docent i orientadora, com ara el lliurament de dades a cases de colònies o qualsevol publicació o difusió de les dades de l'alumnat o fotografies al web o a la intranet de l'escola, es necessita el consentiment del titular de les dades, o del seu representant en el cas dels menors.

En l'àmbit dels serveis de la societat de la informació, l'RGPD estableix que el consentiment dels menors només és vàlid si tenen més de 16 anys, però permet que els estats membres de la UE rebaixin l'edat i la LOPDGDD ha fixat aquesta edat en els 14 anys.

b) Nova categoria de dades

A part de les dades especialment protegides que ja preveia l'LOPD [4], que ara passen a anomenar-se "categories especials de dades", el RGPD inclou dues noves categories especials de dades: les dades genètiques i les dades biomètriques, ambdues dirigides a identificar persones. Són aquestes últimes les que haurem d'analitzar, ja que són dades personals obtingudes a partir d'un tractament tècnic específic, relatives a les característiques físiques, fisiològiques o conductuals d'una persona física i que permeten la identificació d'aquesta persona. El més clar exemple són les imatges facials, com són les fotografies.

c) Ampliació dels drets de les persones

Fins ara eren vigents els anomenats drets ARCO (accés, rectificació, cancel·lació i oposició). Ara, el dret de cancel·lació es converteix en el de supressió i s'hi afegeixen:

- el dret a l'oblit: és una extensió del dret de supressió o cancel·lació perquè se suprimeixin dades i impedir-ne la difusió a internet. Quan s'ha reclamat aquest dret, no només s'han de suprimir les dades sinó que cal també adoptar les mesures necessàries per tal que tothom que hagi tractat amb aquestes dades sàpiga que cal suprimir-les.
- el dret a la limitació del tractament: restricció de les operacions de tractament de les dades personals, en tres aspectes:
 - Limitació de la finalitat: les dades recollides no es poden utilitzar de manera incompatible amb la finalitat per a la qual es van recollir.
 - Minimització de dades: les dades que s'ha previst tractar han de ser adequades, pertinents i limitades al que és necessari en relació amb les finalitats.
 - Limitació del termini de conservació: les dades no s'han de mantenir més temps del necessari per a les finalitats del tractament.

- el dret a la portabilitat de les dades: és el dret de tota persona a rebre les seves dades en un format estructurat, d'ús comú i de lectura mecànica. L'interessat pot sol·licitar al responsable les dades que ha proporcionat i que l'afecten.

d) Nova figura del delegat de protecció de dades

Les escoles estan obligades a designar un delegat de protecció de dades (DPD), el qual podrà formar part de la plantilla o bé actuar en el marc d'un contracte.

Les seves funcions, entre d'altres, són:

- Informar i assessorar sobre les obligacions que imposa la normativa de protecció de dades.
- Supervisar el compliment de la normativa.
- Assessorar respecte de l'avaluació d'impacte relativa a la protecció de dades.
- Ser l'interlocutor del centre escolar amb l'Autoritat de protecció de dades.

e) Transparència de la informació

La normativa de protecció de dades també obliga a documentar les activitats de tractament i els mecanismes de recollida del consentiment. Cal informar les persones afectades de les dades següents:

- Identitat i dades del responsable
- Contacte del delegat de protecció de dades
- Finalitat i recollida de les dades
- Base jurídica del tractament
- Intenció de transferir les dades a altres països
- Termini en què es conservaran les dades
- Drets dels interessats
- Existència de decisions automatitzades
- Destinataris o categories de destinataris
- Si és un requisit legal o contractual

f) Obligació de fer avaluacions d'impacte per determinar el compliment normatiu

Quan hi hagi la probabilitat que un tractament de dades suposi un risc alt per als drets i les llibertats de les persones, per la seva naturalesa, abast, context o finalitats, especialment si s'utilitzen les noves tecnologies, abans d'iniciar el tractament el centre educatiu ha de fer una avaluació de l'impacte de les operacions de tractament en la protecció de dades personals, consistent en:

- Fer una descripció detallada de les dades personals que es tracten
- Avaluació de la necessitat i proporcionalitat del tractament
- Identificació i avaluació dels riscos: accés il·legítim a dades confidencials, modificació no autoritzada de dades i eliminació de les dades.
- Adopció de les mesures de control per a minimitzar els riscos.

3. Justificació

El Departament d'Educació, abans d'entrar en vigor la RGPD, va divulgar informació sobre els aspectes més rellevants del contingut i del procés d'entrada en vigor de la nova regulació.

També va difondre diversos documents i eines que complementen aquests materials i que en desenvolupen més àmpliament algunes seccions. Ho podem trobar al web de l'Autoritat Catalana de Protecció de Dades [5], destacant les "*Principals novetats del RGPD*" i "*Com adaptar-se abans de maig de 2018?*", on s'explicaven les principals actuacions que havien d'emprendre els responsables i els encarregats del tractament, per adequar la seva activitat a la nova regulació:

- Documentar les activitats de tractament
- Revisar els mecanismes de recollida del consentiment
- Revisar les clàusules informatives
- Revisar les clàusules dels encàrrecs de tractament
- Fer l'avaluació d'impacte relativa a la protecció de dades
- Fer una consulta prèvia a l'autoritat de protecció de dades
- Revisar els mecanismes utilitzats per transferir dades a tercers països
- Avaluar i implantar les mesures de seguretat
- Establir un protocol per notificar les violacions de seguretat
- Designar un delegat de protecció de dades
- Formar el personal

En aquest estudi s'intenta aprofundir fins a quin punt s'han anat realitzant totes aquestes propostes d'adaptació.

4. Objectius

Els objectius de l'estudi són:

- a) Analitzar si els centres educatius de la zona han rebut la informació i formació oportunes sobre el RGPD.
- b) Analitzar si els centres educatius estan tenint en compte els canvis introduïts pel RGPD i en quina mesura.
- c) Valorar els resultats obtinguts i proposar millores d'actuació.

Vull remarcar que la present investigació pretén ser una recerca descriptiva no generalitzable i, per aquest motiu, els instruments principals són les entrevistes i les enquestes, ambdues de caire qualitatiu.

5. Metodologia de treball

5.1. Context

L'estudi se centra en les escoles de primària de la Mancomunitat de la Font Santa, formada pels municipis de Sant Just Desvern, Esplugues de Llobregat, Sant Joan Despí i Cornellà de Llobregat, amb una població de 200.000 persones.

Taula 1. Centres i professors de primària a la Mancomunitat de la Font Santa

Codi	Municipi	Centres de primària	Alumnes	Professors
8073	CORNELLÀ DE LLOBREGAT	21	4.982	554
8077	ESPLUGUES DE LLOBREGAT	13	3.018	336
8217	SANT JOAN DESPÍ	7	1.817	202
8221	SANT JUST DESVERN	5	1.305	145

Font: Elaboració pròpia a partir de les dades de l'*Estadística de l'ensenyament 2018-2019* [6]

5.2. Metodologia

A cada escola visitada es realitzaran una o diverses entrevistes amb l'equip directiu de les escoles i amb la coordinació de les TIC-TAC. En finalitzar les entrevistes, se'ls passarà una petita enquesta (*Taula 3*), a forma de resum, per plasmar el nivell de coneixement de la normativa. En aquesta mateixa reunió se'ls demanarà que distribueixin entre el professorat una enquesta (*Taula 4*), mitjançant un formulari, per tal de copsar la percepció del professorat sobre els canvis de la normativa i la seva afectació sobre la seva activitat docent.

Amb l'entrevista es pretén determinar sobretot on cau la responsabilitat de la protecció de dades, tal com estableix la nova normativa, per la qual cosa és cabdal saber si s'ha nomenat un delegat o delegada de protecció de dades. També cal determinar com s'ha adaptat el centre en els altres cinc apartats que s'analitzaran en aquest treball.

Es preveurà, com si fos una retrospectiva, una avaluació per la meitat del treball, per analitzar com van els contactes amb els centres educatius i si cal reorganitzar la feina fins ara feta.

5.3. Planificació

En ser un treball molt espatat en el temps, es planifiquen 10 fases que se'ls hi assigna força temps a cadascuna:

- a) Selecció de les escoles
- b) Preparació de l'entrevistes
- c) Concertació de les entrevistes
- d) Elaboració de l'enquesta per al professorat
- e) Entrevistes
- f) Retrospectiva
- g) Redefinició de l'enquesta
- h) Concertació de les entrevistes (2a. tongada)
- i) Entrevistes (2a. tongada)
- j) Anàlisi dels resultats

A l'annex A trobarem la seva planificació temporal (diagrama de Gantt). En ella podrem veure que s'afegeix una fase inicial i una final, corresponents a la planificació inicial i la documentació i memòria, respectivament.

Les fases es temporitzen en trams de dues setmanes, que els anomenarem esprints, amb una càrrega cadascun de 15 hores. Al final de cada esprint, es farà una revisió del que hem anat fent i es planificarà la feina del següent esprint.

Taula 2. Centres estudiats

Centre ¹	Línies	Professors	Enquestats	%
#01	3	59	9	15,25
#02	2,5	49	2	4,08
#03	2	41	0	0
#04	2	37	1	2,70
#05	1	15	0	0
#06	1	14	7	50,00
#07	2,5	48	3	6,25
#08	3	56	1	1,79
#09	3	60	3	5,00
#10	2	40	1	2,50
#11	2	39	8	20,51
#12	1	16	2	12,50
TOTALS:	22	418	37	8,85

Font: Elaboració pròpia a partir de les dades recollides al centre

¹ Els noms dels centres resten en l'anonimat

6. Desenvolupament

6.1. Població i mostra

La població d'aquest estudi està formada per 1.235 professors i professores de 46 centres de primària de la Mancomunitat de la Font Santa (vegeu *Taula 1*).

La mostra de l'estudi s'ha seleccionat mitjançant un mostreig intencional no probabilístic. En primer lloc, per l'anàlisi dels dos primers objectius s'ha fet una tria de 21 centres de primària, dels quals s'ha aconseguit l'entrevista en 12 d'ells, on s'ha entrevistat als seus coordinadors de les TIC-TAC.

En canvi, la mostra de les enquestes està formada per 37 participants (vegeu *Taula 2*). Tot i que el disseny de la recerca contemplava que podien contestar la totalitat del professorat amb docència actual la zona, la mostra s'ha vist reduïda a causa de la col·laboració dels participants, havent un 8,85% de participació mitjana en els centres estudiats, que correspon a un 3% del total del professorat de la Mancomunitat.

6.2. Tècnica de recollida de dades

Per a la recollida de dades s'han utilitzat tècniques eminentment qualitatives, com són les entrevistes i les enquestes.

En primer lloc, per tal d'analitzar si els centres són coneixedors de com està la normativa en quant a protecció de dades, s'ha demanat realitzar una entrevista amb l'equip directiu del centre i/o el coordinador/a de les TIC-TAC i un cop finalitzada l'entrevista, se'ls ha convidat a distribuir a tot el professorat l'enllaç per a que omplin un enquesta per a determinar l'afectació que ha provocat la reglamentació de la protecció de dades a la seva tasca a l'aula. L'enquesta s'ha efectuat mitjançant el Google Forms, per la qual cosa les dades quedaran enregistrades automàticament, amb les seves gràfiques oportunes.

6.3. Fases

a) Selecció de les escoles:

S'identifiquen els 46 centres de primària que són de la zona i s'escullen 21 que són propers entre ells de 2 en 2 o de 3 en 3, per facilitar l'estudi de camp. També es mira que no siguin molt diferents individualment per tal que no puguin ser identificats.

b) Preparació de l'entrevistes:

Les entrevistes s'han d'efectuar en principi amb els equips directius o bé amb el delegat de la protecció de les dades. Es dissenya aquest guió per tal d'efectuar-la:

1. Presentació meua i explicació del treball de fi de màster que realitzo. Se'ls hi lliura un document on hi ha un resum del que és aquest TFM (*annex B*).

2. Explicació de les novetats del RGPD, de les quals ja hi ha una breu explicació al resum del TFM que els hi he lliurat.
3. Delegat de protecció de dades: n'hi ha?
4. Segons com vagi l'entrevista, se'ls explicarà que he elaborat un document per a preservar la identitat de l'escola i dels entrevistats i enquestats. És una declaració de compromís de confidencialitat (*annex C*).
5. Explicació de l'enquesta preparada per veure com està el centre en quant a l'aplicació del RGPD, amb l'opció d'omplir-la al moment o que me l'enviïn per correu més tard. L'enquesta la podem veure a la *Taula 3*.
6. Veure com fer arribar al professorat l'enquesta preparada per tal de poder valorar com els ha afectat la seva activitat docent l'entrada en vigor del RGPD.

Taula 3. Enquesta en la finalització de l'entrevista

1	Coneixeu tots els canvis que ha suposat l'entrada en vigor el nou Reglament Europeu de Protecció de Dades (RGPD) ?
2	Sabeu que cal tenir el consentiment explícit de les persones per a recollir i tractar les dades personals?
3	Quan es demana autorització en un full imprès, el quadre a marcar és "Autoritzo a...."?
4	Apareix el dret a l'oblit. Quin protocol han de seguir els usuaris per fer desaparèixer les seves dades un cop han deixat el centre?
5	Apareix el dret a la portabilitat de les dades per la qual la persona interessada té dret a rebre les dades personals que l'afecten i que ha facilitat a un responsable del tractament en un format estructurat. Com?
6	On s'emmagatzemen les dades biomètriques de l'alumnat, com poden ser característiques físiques, fisiològiques o conductuals?
7	I les fotografies de l'alumnat?
8	Qui és el delegat de protecció de dades?
9	Sabeu que és una avaluació d'impacte?
10	Heu rebut alguna formació específica per part del Departament d'Educació en quant a protecció de dades?

11	I pel que fa al nou RGPD?
12	Què en penseu?

Font: Elaboració pròpia

c) Concertació de les entrevistes:

Es fan diverses trucades als centres educatius demanant per la direcció o per la coordinació de les TIC/TAC per tal de poder fer una reunió i explicar aquest TFM. De les 21 escoles escollides, només es poden tancar 12 entrevistes.

d) Elaboració de l'enquesta per al professorat:

Per tal d'anar més enllà de simplement si els centres coneixen la normativa i apliquen els nous canvis, l'estudi proposa estudiar si hi ha professorat que té en compte el RGPD quan programa activitats per l'alumnat. Preparem un formulari amb Google Forms, el qual ha de poder respondre a aquestes tres preguntes:

1. Al professorat ens ha afectat el nou RGPD en l'activitat docent?
2. Hem deixat de fer aquesta activitat o aquesta altra?
3. Hem programat alguna activitat diferent?

Per a poder treure'n conclusions a aquestes preguntes elaborem l'enquesta que trobem a la *Taula 4*.

Taula 4. Enquesta a distribuir entre el professorat

1	Normalment doneu classes de primària a: <i>cicle inicial, cicle mitjà, cicle superior</i>
2	A quin Departament?: <i>Català, Ciències Experimentals, Ciències Socials, Ll. Estrangeres, Música, Castellà, Educació Física, Matemàtiques, Tecnologia, Visual i plàstica, Altres</i>
3	Coneixíeu la Ley Orgánica de Protección de Datos (LOPD) o si més no que hi ha una normativa per a la protecció de dades personals dels infants?: <i>Sí, No, Molt per sobre</i>
4	Tant si ho sabíeu com si no, alguna vegada penseu en la protecció de dades (fotos, emails...) per a canviar alguna de les activitats que feu a classe?: <i>Sí, No, No m'hi fixo</i>
5	En cas afirmatiu, poseu algun exemple:

6	Coneixeu tots els canvis que ha suposat l'entrada en vigor el nou Reglament Europeu de Protecció de Dades (RGPD) ? : Sí, No, Alguns
7	Guardeu alguna informació personal dels infants al vostre ordinador particular o suports d'emmagatzematge (tipus llapis USB, discos externs...) ? : Sí, No, No ho sé
8	Guardeu alguna informació de contacte dels infants o les seves famílies al vostre ordinador particular o suports d'emmagatzematge?: Sí, No, No ho sé
9	Heu deixat de fer fotografies de les activitats pel què diran o les feu sabent quins alumnes tenen autorització?: No n'he fet mai, N'he deixat de fer, Ni m'hi fixo, Les faig sabent qui té autorització, Altres
10	Si utilitzeu alguna plataforma educativa (moodle, Classroom...), pengeu les notes de tots els alumnes? Com?: Mai les penjo, Classe/Nom/Nota (o quelcom semblant), Classe/DNI/Nota (o quelcom semblant), Classe/Codi/Nota (el codi només el coneix l'alumne), Altres
11	Les dades biomètriques de l'alumnat, com poden ser característiques físiques, fisiològiques o conductuals, les podeu consultar online? D'on?: No en consulto mai, Estan al Drive, Dropbox o similar, No sé que són les dades biomètriques, Altres
12	Coneixeu al delegat o delegada de protecció de dades del vostre centre?: Sí, No
13	Què en penseu?

Font: Elaboració pròpia

e) Entrevistes:

Comencen a mitjans del segon esprint i continuen en el tercer. S'efectuen les entrevistes que figuren a la *Taula 5*.

Només en dos dels centres que no tenen coordinador/a de les TIC-TAC, l'entrevista s'ha fet amb la direcció.

En els centres #3 i #5 no hi hagut bona sintonia i la entrevista ha durat molt poc.

Un cop efectuada l'entrevista, se'ls comunica que se'ls farà arribar per correu l'enllaç a l'enquesta que es pot distribuir entre el professorat de l'escola.

Taula 5. Planificació d'entrevistes (I)

Centre	Visita	Amb
#01	Dimecres, 20-feb, 10'00	Coordinador TIC
#02	Divendres, 22-feb, 12'15	Coordinadora TIC-TAC
#03	Dimarts, 26-feb, 10'30	Coordinador TIC
#04	Divendres, 1-mar, 11h	Coordinador TAC
#05	Divendres, 1-mar, 12h	Director
#06	Dimecres, 6-mar, 12'45	Directora
#07	Divendres, 8-mar, 12'30	Coordinadora TIC
#08	Divendres, 15-mar,	Coordinació TIC

Font: Elaboració pròpia

f) *Retrospectiva:*

A meitat del treball, en l'esprint #4, s'ha efectuat una avaluació intermèdia de com va evolucionant el treball. D'antuvi, es detecta que hi ha una certa reticència a donar informació i ha estat en algunes entrevistes molt feixuc seguir el guió preestablert. Es detecta que costa força parlar del tema perquè és feina que no s'ha realitzat, o perquè el coordinador de les TIC-TAC ha canviat, o l'equip directiu ha canviat...

L'entrevista no ha estat satisfactòria als centres #1, #3, #5 i #6.

Pel que fa a la resta de planificació, de moment va força bé.

Es comencen a avaluar les entrevistes i es fa arribar per correu a les escoles entrevistades l'enllaç per a que el difonguin entre el seu professorat per a realitzar l'enquesta sobre l'afectació a la docència (*taula 4*).

g) *Redefinició de l'enquesta:*

S'havia previst fer una modificació o adaptació de l'enquesta preparada per al professorat segons les primeres impressions de les entrevistes efectuades, però de moment es decideix deixar-la igual. Com també van arribant en aquest final de l'esprint #4 les primeres enquestes contestades, per les respostes obtingudes, que en molts casos han estat complementades, es creu convenient no modificar-la.

S'aprofita el temps de l'esprint en aprofundir en l'avaluació dels resultats que es van tenint.

h) Concertació de les entrevistes (2a. tongada):

Es fa una segona tongada de trucades amb la resta de centres i amb els que no va anar bé l'entrevista. Només repeteixen #1, #3 i #6. Amb el centre #5 no hi ha hagut manera de concertar una visita. S'aconsegueixen, però, 4 centres nous.

i) Entrevistes (2a. tongada):

Es realitzen entre el cinquè i el sisè esprint. S'efectuen les entrevistes que figuren a la *Taula 6*.

Taula 6. Planificació d'entrevistes (II)

Centre	Visita	Amb
#09	Divendres, 5-abr, 9'15	Coordinadora TIC-TAC
#10	Dilluns, 8-abr, 15h	Coordinador TIC
#11	Dimarts, 9-abr	Coordinador TAC
#12	Divendres, 11-abr, 12h	Responsable TIC
#03	Dimarts, 16-abr, 10'30	Coordinador TIC
#01	Dimecres, 17-abr, 10'00	Coordinador TIC
#06	Divendres, 17-abr, 12'45	Directora

Font: Elaboració pròpia

En totes elles es fa l'entrevista amb coordinació de les TIC-TAC, menys en el centre #6 que es torna a fer amb la directora.

En el centre #3 la entrevista torna a durar molt poc i es decideix que abandonarà l'estudi.

Un cop efectuada l'entrevista, també se'ls comunica que se'ls farà arribar per correu l'enllaç a l'enquesta que es pot distribuir entre el professorat de l'escola.

j) Anàlisi dels resultats:

Estava planificat que començaria en el sisè esprint, però per la quantitat de material recollit ja es va poder fer una anàlisi inicial en el quart esprint.

Per les entrevistes realitzades, els centres #3 i #5 no se'ls considerarà per a l'obtenció de resultats. També es descarten les enquestes fetes pel professorat on es detecta que les respostes van a l'uníson (tot correcte o tot incorrecte) i aquelles que no han fet cap comentari enlloc. Ambdós casos es consideren que són enquestes fetes massa ràpid. Les enquestes descartades són 15.

6.4. Esprints

La planificació ha portat a realitzar 10 esprints de 2 setmanes, on s'han agrupat tasques per un total de 15 hores en cada esprint.

S'ha desenvolupat amb normalitat i gairebé aconseguint el temps total previst. L'únic que ha anat un pèl folgat ha estat el quart esprint, on hi havia la retrospectiva i la redefinició de l'enquesta (que no ha calgut). Tal com ja he comentat abans, com és un projecte molt espaiat, no ha calgut refer els esprints i la programació ha seguit tal com estava planificada d'antuvi.

Al final de cada esprint s'ha realitzat la revisió del que s'ha fet en ell, que en tots ha estat positiva. També s'ha planificat amb més concreció al feina del següent esprint.

A la revisió de l'esprint #4 apareix la necessitat de plantejar que per a minvar el neguit que es pugui saber en quines escoles s'ha efectuat l'estudi, es redacti una declaració de compromís de confidencialitat, on em comprometo a no fer pública cap dada. D'aquesta forma, en les properes entrevistes, tinc algun element més per guanyar-me la confiança. Va ser força positiu, ja que de les 6 noves entrevistes, llevat del centre #3, en vaig signar cinc.

7. Avaluació

7.1. Resultats de les entrevistes

De les entrevistes efectuades (vegeu *Taula 2*) se n'ha extret que la majoria de centres no coneixen en profunditat els canvis que ha suposat l'entrada en vigor de la nova normativa. Només un centre estava completament al corrent i dos d'ells n'havien sentit a parlar però no n'havien treballat.

De les següents sis preguntes que fan referència als canvis que s'han produït, només un centre els coneixia i ho aplicava bé i la resta n'estaven assabentats però no ho havien treballat encara. S'agreuja el tema ja que dels 10 centres, 7 en canviat de coordinador/a de les TIC/TAC i per tant el treball començat el curs anterior ha quedat interromput.

Pel que fa a la pregunta 8, sobre la figura del delegat o delegada de protecció de dades, només 3 centres la tenien nomenada (i en els tres corresponia amb la coordinació de les TIC-TAC) i a la resta de centres el mateix coordinador/a de les TIC-TAC ho assumia, però no estava nomenat explícitament.

A la pregunta 9, sobre l'avaluació d'impacte, va ser generalitzada la resposta: no ho havien començat a estudiar, degut a que en tots els centres ho deixaven com a últim punt a tenir en compte.

I, per finalitzar, pel que fa a la formació específica sobre protecció de dades, només dos centres en el curs passat van assistir a alguna jornada de formació i en ambdós casos, els professors que hi van assistir ja no estan en el centre.

7.2. Resultats de les enquestes

Com les enquestes s'han realitzat mitjançant un formulari de Google Forms, els resultats els podem veure a l'Annex D. No estan inclosos els resultats de les enquestes descartades.

El segment dels cicles del professorat que ha contestat està repartit més o menys equitativament entre inicial, mitjà i superior. En canvi han contestat més els del departament de matemàtiques i gens els de música i educació física.

De la resta de preguntes, de les seves respostes poden destacar:

- Gairebé la majoria dels enquestats no els ha afectat en la seva activitat diària el que hi ha hagut restricció degut a la protecció de dades, contestant directament no o que no s'hi fixen.
- De l'antiga LOPD sí que en són conscients, però en canvi de la nova reglamentació o no n'havien sentit a parlar o només alguna pinzellada.
- Pel que fa a si guarden informació personal dels alumnes o informació de contacte, es detecta que no són conscients que no poden tenir informació informatitzada, ja que no garanteixen la confidencialitat de les dades.
- Però, en canvi, quan parlem de fotografies, sí que en són conscients que cal l'autorització dels pares, però en canvi molts d'ells ni s'hi fixen en efectuar-les.
- En quant a la identificació de les notes, no són conscients, en general, que no es poden publicitar les notes sabent quina nota ha tret cadascú. Han de ser confidencials i per tant no pot identificar-se l'alumne amb la nota.
- Passa desapercebut la informació de les dades biomètriques, ja que la majoria no saben què són ni tampoc en fan servir, llevat dels informes psicopedagògics que normalment estan al Drive de l'escola, però no estan confidencialitzats.
- Per acabar, en quant al delegat de protecció de dades, la majoria de professors no el coneixen ni saben que ha d'existir.

7.3. Discussió dels resultats

Les variables que s'han pretès identificar mitjançant les entrevistes i les enquestes són les següents:

- coneixement de la reglamentació
- aplicació de la normativa
- anàlisi de necessitats.

El **coneixement de la reglamentació** antiga (LOPD) és força bona en general a tots els centres, però no en canvi la nova normativa és bastant desconeguda i, per tant, s'ignoren moltes de les novetats introduïdes en l'RGPD .

De l'estudi efectuat per tal de saber si **s'aplicava la normativa**, aquest ens mostra que està molt per sota del que hauria de ser. Segons les entrevistes efectuades amb direcció i/o coordinació de TIC-TAC podem establir que en general no s'ha treballat el suficient per fer les adaptacions a la nova normativa i es queixen que tenen prou problemes i no tenen suficient temps per treballar el tema de la protecció de dades.

Segons les enquestes rebudes (i no descartades) del professorat també es dedueix que en gran mesura tampoc s'aplica la normativa i encara queden molts aspectes per conèixer i assumir.

Com a resum, podem dir que encara queda molt per fer: falta nomenar el DPD, no es fan avaluacions d'impacte... Queda molt per posar en marxa.

I pel que fa a l'**anàlisi de necessitats**, es detecta que no hi ha hagut la suficient informació a la totalitat del professorat i, sobretot, hi ha hagut una manca de formació. Almenys és el que han reflectit més les coordinacions de les TIC-TAC en les entrevistes.

Caldria reforçar la formació en aquest tema. Hi ha poques jornades de formació i de les que s'han fet no hi ha hagut assistència per part del professorat de les escoles estudiades.

També caldria que no hi hagués tants canvis de coordinadors o coordinadores de TIC-TAC, hauria d'haver més estabilitat, per tal que la feina començada no sigui desaprofitada.

Un cop recollides les dades i analitzades, també ens hem fixat en l'afectació d'aquesta normativa en quant si s'ha notat la influència en la realització de tasques per part del professorat. Els resultats obtinguts també permeten afirmar que no és generalitzat però sí que hi ha professorat que no s'embarca a fer segons quins tipus d'activitats per tal de no incomplir la normativa.

8. Conclusions i treball futur

La primera conclusió és que les escoles s'han de posar les piles! Tot plegat està encara molt a les beceroles. D'entrada faria tres recomanacions:

- La primera seria fer una lectura del document que es pot baixar de la intranet del Departament d'Educació, el Portal de centre: "*Protecció de dades personals, ús d'imatges, propietat intel·lectual i Internet*" [7], on s'incorporen algunes de les novetats del RGPD.

- Després consultar en profunditat la web de protecció de dades que té el Departament d'Educació [8], on s'expliquen els principals aspectes a tenir en compte per la protecció de dades i s'inclouen les novetats del RGPD (veure *Figura 1*). En ella es troben diversos apartats que cal conèixer i saber on trobar més informació quan sigui necessari.

Fig. 1: Principals aspectes de la protecció de dades

Font: Web de Protecció de Dades del Departament d'Educació [8]

- I sobretot, i que també penja del web anterior, el document de lectura imprescindible "*Pautes de protecció de dades per als centres educatius*" [9]. En ell trobarem (veure *Figura 2*) tot allò que fa referència a la protecció de les dades als centres educatius, incorporant tot el que aporta de nou el RGPD, incloent enllaços a "*Guia per al compliment al deure d'informar*" o la "*Guia d'avaluació d'impacte en la protecció de dades*". Fins i tot en el document hi ha una anàlisi de riscos per tal d'identificar amenaces. Les recomanacions que s'ofereixen es poden posar en pràctica de forma immediata, perquè tenen a veure amb actuacions que ja s'haurien hagut d'iniciar durant el període de dos anys entre l'entrada en vigor i l'aplicació de l'RGPD, com pot ser l'adaptació de la manera d'obtenir el consentiment.

S'ha d'incidir en que, des de les escoles, hi ha d'haver una responsabilitat proactiva per garantir la protecció de dades dels menors. El RGPD ens ha d'ajudar a gestionar

millor i de forma més segura, les dades que es tracten a les escoles i no ho hem de veure com a una obstrucció.

També és molt important conèixer les tasques del delegat o delegada de protecció de dades i saber que hi ha empreses que prestin serveis als centres educatius que es poden subcontractar.

Fig. 2: Pautes de protecció de dades per als centres educatius

Font: Web de Protecció de Dades del Departament d'Educació [8]

Altres recomanacions que podríem fer, sobretot al professorat, és que quan es dissenya una aplicació per a ús escolar, el primer que cal fer és valorar com afecta a la privacitat de l'alumnat i dissenyar-la amb el màxim nivell de protecció. És a dir, ja des del disseny i per defecte cal que es garanteixi un nivell alt de protecció de la privacitat per als alumnes. Els professors hem de ser conscients que no controlar les dades personals de l'alumnat pot posar en risc alguns aspectes rellevants de la seva vida particular.

Tot i que la recerca solament s'ha centrat en un cert nombre de poblacions del Baix Llobregat, seria interessant aprofundir en altres indrets de la comarca i estendre-ho també a altres comarques de Catalunya. En aquest sentit, seria interessant fer una comparativa entre els centres urbans, els de barris perifèrics i els centres educatius de poblacions més rurals.

Per altra banda, l'estudi que s'emmarca només en centres d'educació primària caldria estendre'l a centres de secundària i de cicles formatius.

9. Referències

1. Official Journal of the European Union, L 199/1. 04/05/2016. *Regulation (EU) 2016/679 of the European Parliament and of the Council, of 27 April 2016, on the protection of natural persons with regard to the processing of personal data and on the free movement of such data (General Data Protection Regulation)* Disponible a: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:32016R0679&from=EN> [accés: 04.05.2019]
2. Boletín Oficial del Estado, núm. 294. 06.12.2018. *Ley Orgánica 3/2018, de 5 de diciembre, de Protección de Datos Personales y garantía de los derechos digitales*. Disponible a: <https://boe.es/boe/dias/2018/12/06/pdfs/BOE-A-2018-16673.pdf> [accés: 04.05.2019]
3. Autoritat Catalana de Protecció de Dades - Generalitat de Catalunya. *Principals novetats del RGPD*. Disponible a: <http://apdcat.gencat.cat/ca/documentacio/RGPD/novetats/> [accés: 01.05.2019]
4. Boletín Oficial del Estado, núm. 298. 14.12.1999. *Ley Orgánica 15/1999, de 13 de diciembre, de Protección de Datos de Carácter Personal*. Disponible a: <https://www.boe.es/buscar/doc.php?id=BOE-A-1999-23750> [accés: 04.05.2019]
5. Autoritat Catalana de Protecció de Dades - Generalitat de Catalunya. *Reglament General de Protecció de Dades*. Disponible a: <http://apdcat.gencat.cat/ca/documentacio/RGPD/> [accés: 01.05.2019]
6. Departament d'Educació - Generalitat de Catalunya. *Estadística de l'ensenyament 2018-2019*. Disponible a: <http://ensenyament.gencat.cat/ca/departament/estadistiques/estadistiques-ensenyament/curs-actual/> [accés: 05.05.2019]
7. Departament d'Educació - Generalitat de Catalunya. *Documents per a l'organització i la gestió dels centres. Protecció de dades personals, ús d'imatges, propietat intel·lectual i Internet*. 20/06/2018. Disponible a: http://educacio.gencat.cat/documents/IPCNormativa/DOIGC/GEST_Proteccio_dades.pdf [accés: 03.06.2019]
8. Departament d'Educació - Generalitat de Catalunya. *Protecció de Dades*. Disponible a: <http://ensenyament.gencat.cat/ca/departament/proteccio-dades/> [accés: 04.05.2019]
9. Autoritat Catalana de Protecció de Dades - Generalitat de Catalunya. *Pautes de protecció de dades per als centres educatius*. Disponible a: <https://apdcat.gencat.cat/web/.content/04-actualitat/menors-i-joves/documents/GUIA-ESCOLES-2018-PAUTESv2.pdf> [accés: 04.05.2019]

Annex A: Diagrama de Gantt

Hores	21/01/19	04/02/19	18/02/19	04/03/19	18/03/19	01/04/19	15/04/19	29/04/19	13/05/19	27/05/19
	Sprint #0	Sprint #1	Sprint #2	Sprint #3	Sprint #4	Sprint #5	Sprint #6	Sprint #7	Sprint #8	Sprint #9
Planificació inicial	10									
Selecció de les escoles	5									
Preparació de l'entrevistes		10								
Concertació de les entrevistes		5								
Elaboració de l'enquesta per al professorat			10							
Entrevistes			5	15						
Retrospectiva					10					
Refer l'enquesta					5					
Concertació de les entrevistes (2a. tongada)						5				
Entrevistes (2a. tongada)						10	10			
Anàlisi dels resultats							5	15	10	
Documentació i Memòria									5	15
Total previst:	150	15	15	15	15	15	15	15	15	15

Annex B: Resum TFM

TREBALL FINAL DE MÀSTER DEL MÀSTER UNIVERSITARI EN FORMACIÓ DEL PROFESSORAT D'EDUCACIÓ SECUNDÀRIA OBLIGATÒRIA I BATXILLERAT, FORMACIÓ PROFESSIONAL I ENSENYAMENT D'IDIOMES

Títol:

Privacitat de les dades dels estudiants a les escoles

Objectius:

Fer un estudi d'uns quants centres educatius situats a la Mancomunitat de la Font Santa (Sant Just, Esplugues, Sant Joan i Cornellà), per tenir una primera aproximació de si compleixen amb el Reglament Europeu de Protecció de Dades (RGPD) que va entrar en vigor el 25 de maig de 2018. Fer una anàlisi d'aquests resultats.

Breu descripció del projecte:

El RGPD disposa que el consentiment de les persones a recollir i tractar les seves dades personals ha de ser **explícit**. Però també:

- Es creen el dret a l'oblit, a la portabilitat de les dades i a la limitació del tractament
- Pel que afecta a centres educatius, es crea la nova categoria de dades de caràcter personal: les dades biomètriques.
- Es crea la figura del delegat de protecció de dades
- Els centres hauran de fer avaluacions d'impacte prèvies a la creació dels fitxers de dades
- Caldrà informar les persones afectades amb una informació ben detallada (dret d'informació)

Els objectius principals d'aquest treball seran:

1. Estudiar si els centres educatius abans esmentats han rebut la informació i formació oportunes sobre el RGPD.
2. Estudiar si els centres educatius analitzats estan tenint en compte tots els canvis introduïts pel RGPD.
3. Elaborar una enquesta que es passarà als centres educatius de la Mancomunitat de la Font Santa per conèixer com s'està complint el RGPD.
4. Analitzar els resultats obtinguts i valorar o proposar millores d'actuació.

Annex C: Declaració de compromís de confidencialitat

DECLARACIÓ DE COMPROMÍS DE CONFIDENCIALITAT DEL TREBALL FINAL DE MÀSTER DEL MÀSTER UNIVERSITARI EN FORMACIÓ DEL PROFESSORAT D'EDUCACIÓ SECUNDÀRIA OBLIGATÒRIA I BATXILLERAT, FORMACIÓ PROFESSIONAL I ENSENYAMENT D'IDIOMES

En **Josep-Maria Sales i Pino**, amb NIF [REDACTED], com a alumne del citat màster, en els termes establerts per la Llei orgànica 15/1999, de 13 de desembre, de protecció de dades de caràcter personal, i pel Reglament Europeu de Protecció de Dades (RGPD) que va entrar en vigor el 25 de maig de 2018, i donat que per a la realització del treball de final de màster (TFM) he de tenir accés a informació de caràcter personal de la comunitat educativa, em comprometo amb els següents aspectes:

- Usar les dades a les quals tindrè accés, únicament per a l'elaboració estadístic i d'anàlisis del treball de final de màster "**Privacitat de les dades dels estudiants a les escoles**"
- No s'esmentarà directament el nom de cap centre docent on s'hagi desenvolupat el treball ni incloure-hi dades de caràcter personal que puguin vulnerar la llei de protecció de dades (ni noms d'institucions, ni de persones, ni fotografies de persones, ni documents que puguin identificar el centre).
- Tampoc podrà ser inclosa cap dada del punt anterior en l'annex de dades no publicables, encara que en faci referència el punt 12 (de confidencialitat) de la normativa del treball de final de màster, que preveu, en casos excepcionals i de justificada necessitat, que l'estudiant que necessiti utilitzar aquestes referències les pugui incloure en aquest annex identificat.
- Qualsevol referència a l'escola serà identificada com a CENTRE #1, #2, #3... de la Mancomunitat de la Font Santa i només es detallarà la capacitat en línies per saber la grandària de l'escola.

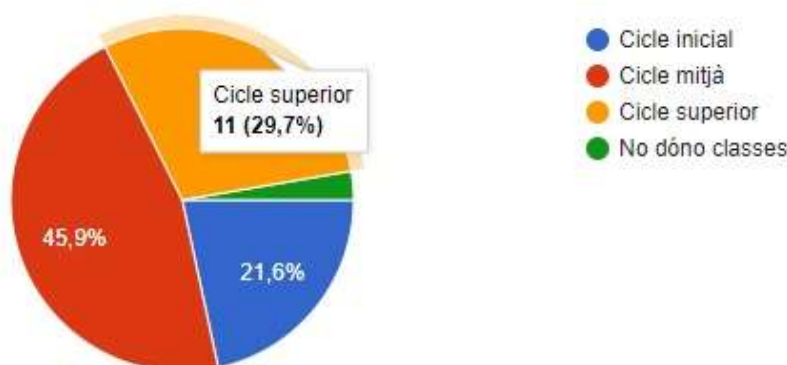
I, perquè així consti, i als efectes corresponents, signo aquest document

Sant Just Desvern, d de 2019

Annex D: Resultats enquestes

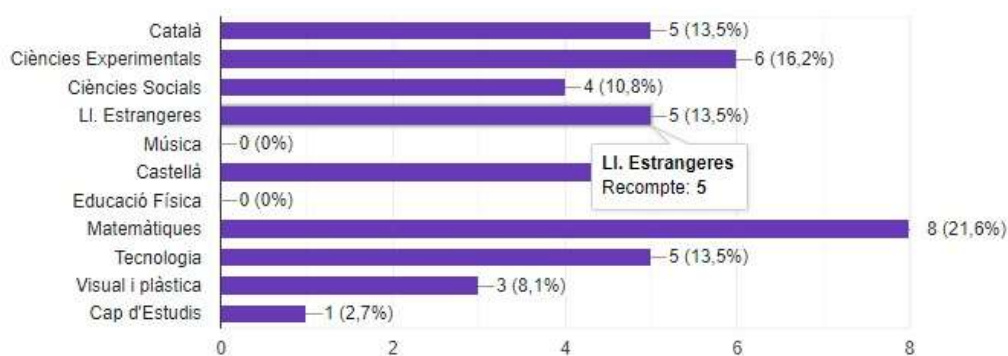
Normalment doneu classes de primària a:

37 respostes

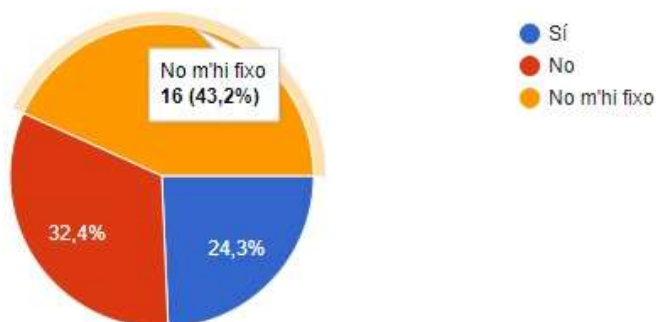
A quin Departament?

37 respostes

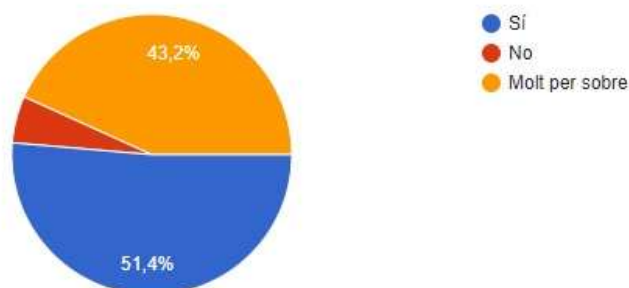
Tant si ho sabíeu com si no, alguna vegada penseu en la protecció de dades (fotos, emails...) per a canviar alguna de les activitats que feu a classe?

37 respostes

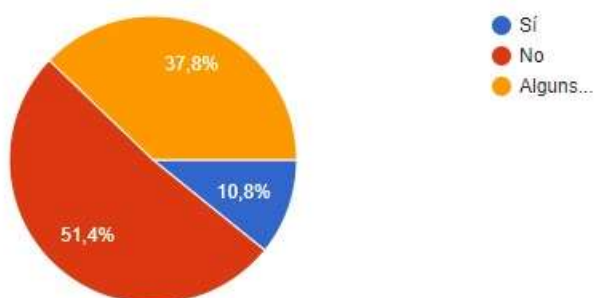
Coneixíeu la Ley Orgánica de Protección de Datos (d'ara endavant LOPD) o si més no que hi ha una normativa per a la protecció de dades personals dels infants?

37 respostes

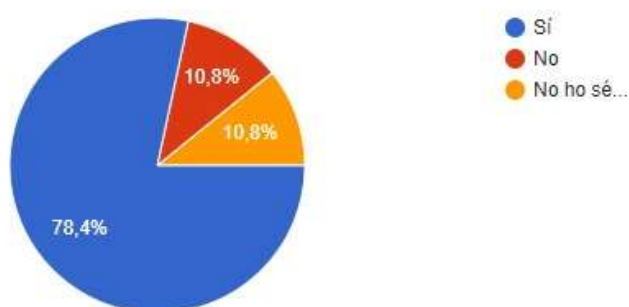
Coneixeu tots els canvis que ha suposat l'entrada en vigor el nou Reglament Europeu de Protecció de Dades (d'ara en endavant RGPD) ?

37 respostes

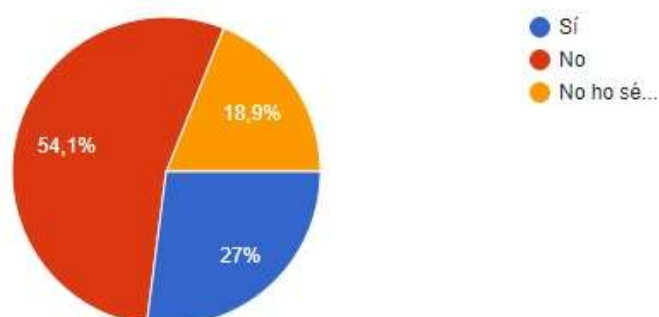
Guardeu alguna informació personal dels infants al vostre ordinador particular o suports d'emmagatzematge (tipus llapis USB, discos externs...) ?

37 respostes

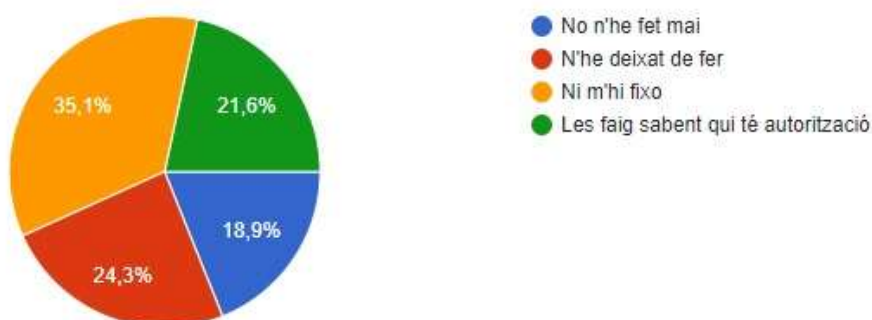
Guardeu alguna informació de contacte dels infants o les seves famílies al vostre ordinador particular o suports d'emmagatzematge?

37 respostes

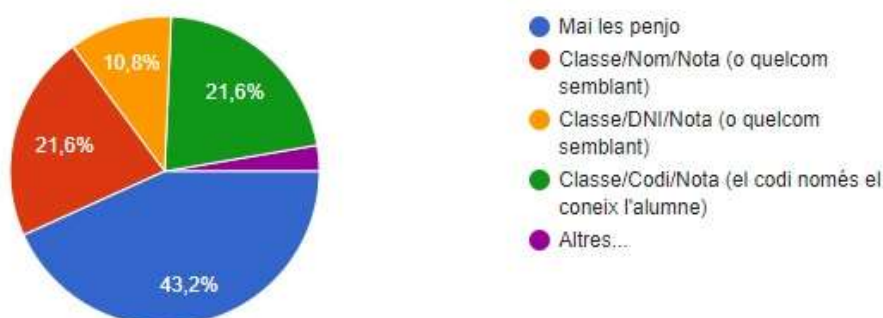
Heu deixat de fer fotografies de les activitats pel què diran o les feu sabent quins alumnes tenen autorització?

37 respostes

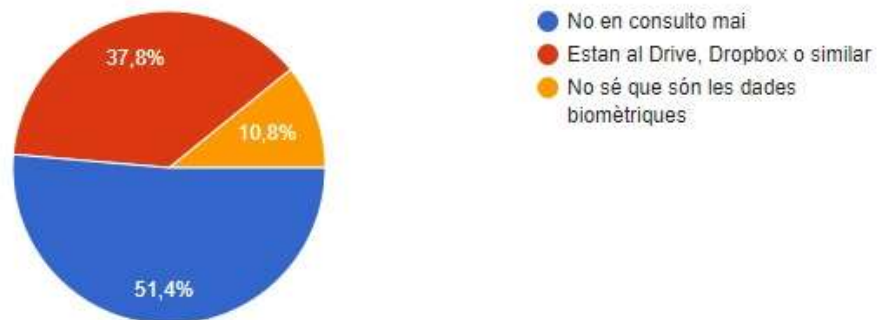
Si utilitzeu alguna plataforma educativa (moodle, Classroom...), pengeu les notes de tots els alumnes? Com?

37 respostes

Les dades biomètriques de l'alumnat, com poden ser característiques físiques, fisiològiques o conductuals, les podeu consultar online? D'on?

37 respostes

Coneixeu al delegat o delegada de protecció de dades del vostre centre?

37 respostes

